

De man die zijn haar kort liet knippen COMPAGNIE DE KOE Foto Jan Goedemé

de Koe heb ik gezegd dat er pas bloemen op een land kunnen groeien als het land eerst bemest is geweest, overgoten met stront. Parfum is ook gemaakt met 'stank', gebaseerd op lichaamsgeuren en urine. Wat we verdringen of wat niet mag gezien worden, heeft vaak met verlies te maken. Naar het toilet gaan, seks hebben, overgeven. Dat vinden we lelijk. Die dingen belanden in een taboe-achtige sfeer die we natuurlijk ook nodig hebben om er onze humor uit te onttrekken. Maar een regelrechte ontkenning draait vroeg of laat uit op slechts platvloerse ventilatie. In het theater zijn we elkaar de hele tijd van alles aan het wijsmaken, maar tegelijk moet je toegeven dat het maar een illusie is, waarin we nu gewoon even allemaal geloven. In die zin heeft men allang begrepen dat je ook de zijpoten van het toneel kan laten zien, de trekkenwanden, de achterkant. Durf het allemaal te tonen en leer er mee om te gaan. In stijl. Door het mooie aan het lelijke, en het goede aan het kwade te linken, ontwikkelt men zijn stijl. Ook in het leven vind ik die mannen of vrouwen aantrekkelijker die zichzelf relativeren, en dus met hun lelijkheid kunnen omgaan. Lelijkheid en schoonheid zijn gesplitste delen geworden, maar eigenlijk vormen ze één geheel. In communicatie, in theater en in kunst ga je op zoek naar dat ene geheel. Naar de kracht die deze twee polen veroorzaken, en die samen energie vormen. Als je alleen maar een positieve pool hebt, is er geen elektriciteit. Dan rest er iets artificieels.

Zoals Julian Schnabel, de Amerikaanse tekenaar, met iconen uit de kunstgeschiedenis

omging, zo moet een theatermaker met repertoire omgaan. De handen van Michelangelo in de Sixtijnse kapel of de Mona Lisa zijn ongehooflijk mooi, maar tot clichés verworpen. Daardoor zien we de oorspronkelijke schoonheid ervan niet meer. We kunnen er niet meer door begoocheld worden. Wat doet Schnabel? Hij neemt die fragmenten, en tekent er grofweg ruwe kaders om. Om net de aandacht weer te focussen op de essentie: 'Kijk opnieuw'. Geen mooi gouden kadertje, maar een haast heiligschennende agressieve daad, een statement: hij doet iets wat je eigenlijk niet mag doen met schoonheid. Om haar te dienen. Wij moeten net zo met toneel omgaan. We moeten het durven kapotmaken, als ultieme theaterdaad, om het opnieuw op te bouwen. Dé rock'n roll foto van de twintigste eeuw is *Radio London Calling*, de hoes van The Clash: een man die met een elektrische gitaar op de grond slaat. Op het moment van de foto bevindt de gitaar zich op enkele centimeters van de grond. De leadzanger raakte tijdens een concert gefrustreerd over het feit dat het publiek op zitjes zat en niet mocht rechtstaan. Datgene wat je het liefste is, het instrument dat je nodig hebt om mensen te bereiken, desnoods kapot kloppen, omdat je mensen wil bereiken – om die gewelddadige paradox gaat het. Het is die rock'n roll die ik bedoel. Dat is wat Picasso ook doet: kapot maken, deformereren, deconstrueren, vanaf het moment dat hij als veertienjarige zijn vader voorbijschilderde in de perfectie van het realisme. Vanaf dat moment probeerde hij de schilderkunst opnieuw uit te vinden. Je

moet dat bij elke voorstelling, bij elke productie die je maakt, opnieuw doen. Dat is de moeilijkheid. Want je mag daar ook niet in blijven steken. Het afbreken mag op zich geen stijl worden. De vernieling moet eerlijk gebeuren en zich uit noodzaak opdringen, om nadien in dat puin opnieuw te kunnen scheppen.

En natuurlijk heb je daar allemaal techniek voor nodig. Kijk, absolute schoonheid is een illusie. Maar naar die absolute schoonheid op zoek gaan is natuurlijk wel een drijfveer. Het is op zoek gaan naar een verloren eenheid, naar het verloren paradijs. Techniek is daarbij een middel om je intuïtie in beeld te brengen. Maar intuïtie zal altijd slechts voor een stuk in beeld gebracht kunnen worden, omdat techniek ontoereikend is. Woorden schieten te kort om een gedachte te formuleren. Nochtans worden inhoud en vorm samen geboren. De inhoud wordt zichtbare vorm door de techniek. Intuïtie op zich is absurd. Techniek is altijd nodig. Alleen mag techniek geen afgodsbeeld worden, want anders worden we heidens. Soms kan een zanger, een schilder, een schrijver zoveel briljants, zoveel mogelijkheden en registers hebben, dat ik niet meer zie wat hij nu eigenlijk wil vertellen. Het is nu net de kunst zoveel mogelijk weg te laten. En daarom spreken we over ritme. Omdat je dan fases overslaat. En ritme is net zo moeilijk om uit te leggen.

Chaostheorie

ETCETERA Een wetenschap van het ritme lijkt me nochtans niet onmogelijk. Die zal wel heel complex zijn, want ritme hangt van veel factoren af, maar ondenkbaar lijkt ze mij niet.

VAN DEN EEDE Ja, maar dan zitten we in de chaostheorie. Die is ook zeer complex. In de chaostheorie reageren deeltjes op een onvoorspelbare manier op elkaar. Dat is ook allemaal ritme. En degene die kijkt, de wetenschapper, neemt deel aan het geheel, is daar dus onlosmakelijk mee verbonden. Hij neemt waar en hij maakt waar. Net zoals in het theater: zonder toeschouwer geen interactie, geen drama, geen theater. We kunnen ons blindstaren op de 1,6-verhouding van de gulden snede waar Lucas Vandervorst het over heeft (zie Etcetera 91, nvdr), maar uiteindelijk kan je daar compleet gek van worden. Dat is hetzelfde als een thermometer inbrengen vóór je gaat vrijen, om te kijken of je wel vruchtbaar bent op dat moment.